

Бакалаврат як перехідний рівень нової системи університетської освіти в Україні

Метою нашої статті є визначення ролі бакалаврату в контексті реалізації основних принципів Болонського процесу.

The aim of our article is to find out the role of the bachelor in the contest of realization of the main principles of the Bologna process. The main principles of the functioning of the system of the extensive education are formed.

Процеси реформування вищої освіти з інтеграцією в європейський простір вимагають створення чіткої, але гнучкої, динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, яка дасть змогу задовольняти потреби і можливості особистості у здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівнів за бажаним напрямом відповідно до її здібностей. Впровадження багатоступеневої структури пов'язана зі зміною парадигми освіти в бік фундаментальності, цілісності й урахуванням інтересів особистості, що дозволяє формувати еліту суспільства. Звертається увага громадськості на важливість і актуальність максимального розкриття потенціалу кожної людини, підготовки її до саморозвитку, самовизначення та самореалізації.

Якісна професійна підготовка фахівців у вищих навчальних закладах освіти можлива за умов реалізації основних принципів функціонування ступеневої освіти (наступність, неперервність, системність, інноваційність, цілісність та інтегрованість), і використання відповідних методів навчання (порівняння, систематизації, моделювання, узагальнення, прогнозування) проектування логіко-динамічних різнорівневих освітніх систем.

Ступенева система підготовки фахівців забезпечує доступність освіти. Чим більше в системі є завершених ступенів, тим вона багатоваріантніша і тим більше можливостей надається студентові для вибору посильного для нього рівня освіти з урахуванням різноманітності здібностей та освітніх потреб.

Необхідність досить часто робити власний вибір покращує мотивацію пізнавальної діяльності, сприяє повнішому саморозкриттю особистості.

Основною функцією системи ступеневої підготовки фахівців в галузі музичної освіти є процес розвитку художньо-педагогічної свідомості особистості, оволодіння основними видами професійної рефлексії: психологічної, феноменологічної, методологічної.

Згідно з положенням Закону України “Про вищу освіту” (2002р.), підготовка конкурентноспроможних фахівців для здійснення завдань музичної освіти учнівської молоді в нових умовах суспільного розвитку вимагає систематичного і послідовного оновлення змісту, форм, методів і засобів удосконалення, а також розробки нових підходів професійного навчання на кожному рівні.

Аналіз наукової літератури з проблеми дає змогу зробити висновок, що у педагогічній теорії та практиці спостерігається певна суперечність між потребами у висококваліфікованих спеціалістах і недостатньою розробкою питань їх підготовки на різних рівнях (бакалавр, спеціаліст, магістр), з урахуванням індивідуальних можливостей, інтересів та запитів майбутніх фахівців. За таких умов організація навчального процесу, в умовах багатоступеневої професійної підготовки потребує оновлення змісту освіти та його науково-методичного забезпечення, зокрема розроблення інтегрованих освітньо-професійних навчальних програм підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів, які забезпечать неперервність і професійну завершеність кожного освітньо-кваліфікаційного рівня.

Особливу увагу заслуговує базова вища освіта - бакалаврат як перехідний рівень нової системи університетської освіти в Україні, яка розвиватиметься за умовами Болонського процесу. У чому ж суть Болонського процесу? Болонський процес – це програмне цілеспрямоване співробітництво освітніх національних систем освіти, створення єдиного європейського наукового і освітнього простору; прийняття зручних та зрозумілих градацій дипломів, ступенів і кваліфікацій; запровадження двоступеневої системи

освіти; впровадження єдиної системи кредитних одиниць, визначення та дотримання європейських стандартів якості освітніх послуг; усунення перепон для більшої мобільності студентів, викладачів, дослідників та управлінців вищої школи; забезпечення високої конкурентоспроможності майбутнього випускника.

Входження України в європейський простір потребує визначення статусу бакалавра та його міжнародного визнання як рівня вищої освіти, що надає право продовжувати навчання за програмами магістра.

Бакалавр – перший вчений ступінь в Західній Європі (XVIII ст.), який давав право читати лекції в університеті. На сучасному етапі у Франції, Іспанії та деяких країнах Європи та Південній Америці ступінь бакалавра свідчить про завершення середньої освіти і дає право вступу до університету. У Великобританії, як і в інших західноєвропейських країнах кваліфікація бакалавр вважається найпоширенішою. Ступінь бакалавра надається після 3-4 років навчання на денному відділенні університету, коледжу чи інституту і являється першим вченим ступенем. У деяких сферах ступінь бакалавра є вищим рівнем і не потребує продовження освіти. Слід зазначити, що британські кваліфікації визнаються як найкращі в світі, їх можна здобути на всіх рівнях – від базового до більш просунутого, із усіх дисциплін (спеціальностей). В США – ступінь, який здобувають після закінчення чотирирічного коледжу. З 1992 року ступінь бакалавра запроваджено в Україні.

Бакалавр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні та професійно-орієнтовані вміння і знання для вирішення типових професійних завдань та обов'язків певного рівня професійної діяльності.

Розглядаючи питання бакалаврату можна признати, що створена до теперішнього часу в Україні багаторівнева структура вищої професійної освіти за багатьма параметрами достатньо органічно відповідає положенню Болонської декларації. Існуючі ступені вищої освіти (I ступінь – бакалавр, II –

дипломований спеціаліст і магістр) можуть бути прийняті за основу рекомендованої Болонською декларацією структури кваліфікації, щоправда, освітній кваліфікаційний рівень, отримуваний після другого циклу навчання, має розгалужений вид: це може бути або спеціаліст, або магістр. Інша відмінність полягає в тому, що тривалість першого, бакалаврського, циклу з переважної більшості спеціальностей становить не три, а чотири роки, а тривалість другого циклу – не два, а один рік. Щодо тривалості навчання на кожному з циклів, то такі відхилення, особливо з першого циклу, є цілком допустимими згідно з документами Болонського процесу. Хоча з огляду на зміст і характер існуючої різниці між навчальними планами бакалаврів і спеціалістів та магістрів, яка з'явилася внаслідок прагнення зберегти п'ятирічний термін навчання для майже всіх студентів під час переходу вищої системи України до ступеневої освіти (згідно з Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)” від 20.01.98 р.) і недостатнього з'ясування, хто ж такий бакалавр і чим він буде займатися на виробництві (освітній кваліфікаційний рівень бакалавра не вписаний в тарифно-кваліфікаційній системі), можна було б переглянути і розподіл дисциплін між навчальними планами бакалаврів і магістрів, і тривалість навчання на кожному з циклів. Вимога визнання кваліфікації бакалавра надасть більші можливості для його профільної та практичної підготовки. При цьому слід підкреслити, що паралельно з використаною у теперішній час програмою бакалавра академічної направленості, що реалізується згідно діючих стандартів, створюються професійно-орієнтовані навчальні програми профільної підготовки бакалавра, які передбачають значно великий об'єм професійно-орієнтованих дисциплін та практичної підготовки, відповідно до спеціалізації.

Дане положення набуває особливої важливості в системі мистецької підготовки майбутніх фахівців рівня “бакалавр”, що здійснюється в Херсонському державному університеті. Організація навчального процесу відбувається за вимогами Болонського процесу на основі принципів:

кредитності, модульності, методичного консультування, організаційної динамічності, гнучкості та партнерства, пріоритетності змістової та організаційної самостійності і зворотного зв'язку, науковості та прогностичності, технологічності та інноваційності, усвідомленої перспективи, діагностичності. Майбутня кар'єра випускника, бакалавра мистецтв, залежить від якості його фахової підготовки, тому одним із основних напрямів є удосконалення структури й змісту професійної музичної підготовки студентів у відповідності до вимог сучасної парадигми освіти. Це здійснюється вдосконаленням навчальних планів, особливо зі спеціальних курсів, та переглядом програм традиційних базових навчальних дисциплін у напрямі забезпечення їх професійної спрямованості. Зменшується кількість навчальних курсів, усувається дублювання навчального матеріалу на одному й тому самому рівні, логічно будується система професійної підготовки, в якій усі блоки дисциплін пов'язані між собою і мають єдину спрямованість.

З метою забезпечення пріоритетної спрямованості, на першому курсі студентів знайомлять з кваліфікаційними характеристиками спеціальності, що дає їм змогу бачити мету своєї навчальної діяльності, ставити конкретні завдання самоосвіти і пов'язувати їх з професійними функціями. Додамо до вищесказаного, що левову частку освітньо-професійних програм становлять цикли спеціальних дисциплін, починаючи з першого року навчання, а також різні види практичної підготовки.

Наступні кроки по адаптації кваліфікації бакалавр та системи вищої освіти в цілому до основних принципів Болонського процесу можуть бути визначені тільки в загальних рисах, так як алгоритм самого процесу постійно концентрується і доповнюється.

Література

1. Андрущенко В. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу// Вища освіта України. – №1 – 2004. – С.5-9.
2. Бунда В., Ващук Ф. Реформування мережі вищих освітніх навчальних закладів України в контексті Болонського процесу// Проблеми адаптації

вищої освіти в Україні до європейських стандартів і принципів Болонського процесу: Матеріали міжнародної наукової конференції. – Ужгород, 2004. – С.8-12.

3. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. №65.
4. Степко М.Ф., Клименко Б.В., ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л. Болонський процес і навчання впродовж життя. –Х.: НТУ “ХПІ”, 2004. – 112 с.